

บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต
ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด
Integration Of The Value Of The Puttapisek Ceremony That Influences
The Way Of Life cording To Buddhist Ethics
Of The People Of Roi Et Province



พระครูอรุณศิริโชติ อาภากรโ (แวงวรรณ)
PhrakruArunsirishot Abhakaro (Wangwun)
อุทัย กมลศิลป์
Uthai Kamolsilp
พระราชปรีดีวิมล
Phrarachpriyatiwimol
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus
Email: Arunsirishot123@gmail.com

Received: 24 November 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 16 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก 2) ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 3) บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ และ 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มพระสงฆ์ฆราวาสที่มีความรู้ด้านพิธีพุทธาภิเษก จำนวนทั้งสิ้น 15 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลจากการวิจัยพบว่า:

1) ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกเป็นแนวคิดและระบบความเชื่อที่นำไปสู่พิธีกรรม คือ ความเชื่อด้านศาสนาพุทธ พราหมณ์และผี ต้องการให้คนยึดมั่นในพระรัตนตรัย เสริมจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ และละจากมิจฉาทิฐิมาสู่สัมมาทิฐิ 2) การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชน เพื่อลดปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นคุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และคุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์คือศีล 5 และหลักทฤษฎีจิตวิทยาของ Maslo มาใช้ 4) ได้องค์ความรู้ที่เรียกว่า “VAW MODEL” คือ V = Value คือ คุณค่า เกิดจากพิธีพุทธาภิเษก, A = Ascendent คือ อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์, W = Way of life คือ การ

ดำเนินชีวิตของปัจเจกชน สังคม ชุมชน สาธารณชนมีความสงบร่มเย็น มีระเบียบวินัย ส่งผลให้การใช้ชีวิต การมีชีวิต การดำเนินชีวิต วิธีชีวิตดีขึ้นอันเป็นอิทธิพลมาจากการทำพิธีพุทธาภิเษก

คำสำคัญ: บูรณาการคุณค่าพุทธาภิเษก, อิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต, หลักพุทธจริยศาสตร์, ประชาชน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the history, development, and values of the Puttha Phisek Ceremony. 2) to study living according to the principles of Buddhist ethics. 3) to integrate the values of the Puttha Phisek Ceremony that influence the way of life. Life according to Buddhist ethics and 4) to present knowledge about the value of the Buddhist coronation ceremony that influences one's life. By in-depth interview A group of monks who have knowledge in Buddhist coronation ceremonies A total of 15 photos/person were analyzed for content data. Present descriptive information

The results of the research found that:

1) The history, development and value of the Buddhist coronation ceremony is the concept and belief system that leads to the ritual, namely the beliefs of Buddhism, Brahmins and ghosts, requiring people to adhere to the Triple Gem. Strengthen the human spirit and move away from mischievous views and come to right views. 2) Living according to the principles of Buddhist ethics. Integrating the principles of Buddhist ethics to solve problems in people's lives To reduce the problem of lack of morality Ethics in the way of life of Thai people in today's society to have a good quality of life. 3) Integrate the values of the Buddhist coronation ceremony that influences living life according to the principles of Buddhist ethics. It is the value of belief and faith. Lifestyle values The value of religious rituals Psychological value Values in development and social welfare and the sacred value of the Buddha Phisek ceremony By applying the principles of Buddhist ethics, namely the 5 precepts and the principles of Maslo's psychological theory. 4) Obtain a body of knowledge called the "VAW MODEL", which is V = Valuel, meaning value arising from the Buddhist coronation ceremony, A = Ascendent, meaning influence. Concerning living life according to Buddhist ethics, W = Way of life is the way of life of individuals, society, communities, and the public in peace and

harmony. Disciplined Resulting in living, living, living The way of life has improved as a result of the Buddhist coronation ceremony.

Key words: Integration of Buddhist values, Influence on lifestyle, Principles of Buddhist ethics, People

บทนำ

มนุษย์พยายามเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและความลึกลับทางธรรมชาติที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เป็นต้นว่า ปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งบางครั้งทำให้มนุษย์เกิดความวิตกกังวลและตกใจกลัวอันเกิดจากความกลัวและความไม่รู้ เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมา หรือนับถือสิ่งต่างๆ เช่น การนับถือผีสงฆ์ เทวดา โดยมีความเชื่อที่ว่า เมื่อทำในสิ่งไม่ดีจะทำให้ผีสงฆ์ เทวดา จะลงโทษให้เกิดความเดือดร้อนใจชีวิตและครอบครัว ถ้าทำแต่สิ่งที่ดีจะทำให้ผีสงฆ์เทวดานั้นมาอวยชัย ให้พรให้ชีวิตและครอบครัวได้รับแต่สิ่งที่ดี เกิดโชคกลางขึ้นมา ทำให้มนุษย์เรามีความเกรงกลัวต่อสิ่งทีมาจากธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ความเชื่อเป็นการยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลหรือความเป็นจริงหรือไม่ (ประเทือง คล้ายสุบรรณ, 2531) ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยปัญหานั้นไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ มนุษย์จึงสร้างความเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นไป เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่เกิดขึ้นมนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจเร้นลับ ซึ่งหากบอกกล่าวหรือทำให้อำนาจนั้นพอใจอาจช่วยให้ปลอดภัย รวมทั้งเมื่อประกอบพิธีกรรมให้ถูกต้องจะทำให้รอดพ้นจากภัยพิบัติต่างๆ และอยู่เย็นเป็นสุข ความเชื่อจึงมีความหมายต่อแบบแผนในการดำรงชีวิตของชาวอีสานทั้งในระดับครอบครัวและระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักคำสอนทางพุทธศาสนาไม่สามารถสนองตอบความต้องการทางจิตใจหรือไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจขณะที่เกิดภัยซึ่งเกิดจากธรรมชาติได้ เช่น น้ำท่วมฉับพลัน ความแห้งแล้งแสนสาหัสหรือความหนาวเย็นในฤดูหนาวได้ ดังนั้น ชาวอีสานจึงหันไปพึ่งพาเทวดา พาดิน ภูตผี วิญญาณ ได้แก่ ผีฟ้า ผีแถน ผีปู่ตา ผีตาแฮก ตลอดจนผีเมตต์ดีหลักเมืองแทน โดยมูลเหตุแห่งความเชื่อถือว่าธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ผืนน้ำ พืช สัตว์ และมนุษย์ อุบัติขึ้นในโลกด้วยอำนาจแห่งผีฟ้าหรือผีแถน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530) ความเชื่อของคนเรา จึงมีความแตกต่างกันไป โดยความเชื่อพื้นฐานของคนไทยโดยจำแนกตามฐานที่เกิดไว้ 4 ประเภท คือ 1) ความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิทางศาสนา 2) ความเชื่อที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ 3) ความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตร และ 4) ความเชื่อที่เกี่ยวกับยากลางบ้านและการปดเป่ารักษาไข้ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2529)

ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา หรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่า ศรัทธาเพื่อปัญญา แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงสอนให้คนมีศรัทธา แต่ศรัทธาของพระองค์นั้นต้องผ่านการพิจารณาไตร่ตรองด้วยปัญญาให้รอบคอบเสียก่อน ดังที่ทรงสอนชาวกาลามะแห่งเกสปุตนิคม ในแคว้นโกศลว่า อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ

เพียงเพราะฟังตามๆ กันมา เพียงเพราะถือปฏิบัติกันสืบๆ มา เพียงข่าวเล่าลือ เพียงเพราะการอ่านตำรา หรือคัมภีร์ เพียงเพราะการให้เหตุผลแบบตรรกะเพียงการอนุมานเอาตามอาการที่ปรากฏ เพียงเพราะเห็นว่าเข้ากันได้ตรงตามทฤษฎีหรือความคิดหรือความคิดของตน เพียงเพราะเห็นว่ารูปลักษณะน่าเชื่อถือ และเพียงพอถือว่าสมณะหรือนักบวชผู้นี้เป็นครูของเรา แต่เมื่อใดได้ใช้ปัญญาพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว และเห็นว่าที่ทำไปนั้น ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน อีกทั้งปราชญ์ไม่ได้เตือนถึงทำสิ่งนั้น หลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ หากทรงสอนเรื่องศรัทธาในเรื่องใด ก็ทรงสอนปัญญากำกับไว้ในเรื่องนั้นด้วยหมายความว่า ทรงสอนให้ใช้ศรัทธาประกอบด้วยปัญญาเสมอไป (พระมหาพุทธการ ปญญาสิริ (สัจรัตนพงศ), 2547) ศรัทธาในกระบวนการพัฒนาตามหลักพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความเชื่อมั่น การซาบซึ้ง ความมั่นใจเหตุเท่าที่ตนสามารถพิจารณาเห็นได้ โดยมีเหตุผลว่า จุดหมายหรือเป้าหมายที่อยู่ข้างหน้านั้นเป็นไปได้จริง และมีคุณค่าควรที่จะไปให้ถึง ศรัทธาจึงเป็น บันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ปัญญาหรือความรู้ ซึ่งตรงกันข้ามกับศรัทธาที่เป็นแบบมอดตัว มอดความไว้วางใจให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่คิดหาเหตุผล ศรัทธาที่ถูกต้องเป็นสื่อนำไปสู่การพัฒนาปัญญา โดยมีความเชื่อมั่นในกฎการกระทำ (กัมมาสัทธา) เชื่อมั่นในผลของการกระทำ (วิปากสัทธา) เชื่อมั่นในการขึ้นของเราเกิดจากกรรมที่เราได้ทำไว้ (กัมมสกตาสัทธา) และมีความเชื่อมั่นในศักยภาพในการเข้าถึงอิสรภาพที่แท้จริงของมนุษย์ (ตถาคตโพธิสัทธา) (พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) เดิมทีสังคมไทยนับถือผีสาง เทวดาเป็นอย่างมาก ต่อมาพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทย แต่ถึงอย่างไรก็ตามความคิดดั้งเดิมของประชาชนยังคงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเช่นกัน เป็นเหตุให้ความเชื่อถือของประชาชนคนไทยจึงมีรากฐานซับซ้อนหลายชั้น (นริศ ปัญญาบุตร, 2553) โดยคติความเชื่อเรื่องผีสาง เทวต่ายังคงอยู่อย่างลึก ๆ ความเชื่อในพุทธศาสนากับดูเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น นอกจากนี้คนไทยยังได้รับอิทธิพลความเชื่อในลัทธิทางศาสนาฮินดูเข้ามาแทรกซ้อนด้วยเช่นกัน คนไทยได้มีการปรับปรุงแก้ไขความเชื่อให้เข้ากับจิตใจและสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องผีสาง เทวดาเข้าด้วยกัน รวมทั้งลัทธิทางศาสนาฮินดูเข้าด้วยกัน ดังนั้นในการทำพิธีกรรมต่างๆ จึงปรากฏการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พิธีพราหมณ์ และบัตร์ลลี ผีสาง เทวดาเข้าด้วยกัน

ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของคนไทยนั้น รัชนิกร เศรษฐ (2532) ได้กล่าวว่า ไสยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องของเวทมนต์คาถา เป็นเรื่องอำนาจลึกลับของผีสางเทวดาหรือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เครื่องรางของขลัง น้ำมนต์ คาถาอาคม เป็นต้น อย่างไรก็ตามข้อที่ว่าวัตถุมงคลหรือพระเครื่องเป็นเรื่องไสยศาสตร์นั้น สังคมคนในวงการพระเครื่องกลับมองว่าไสยศาสตร์ในสังคมไทยนั้นถือว่าเป็นเรื่องธรรมดามีชื่อเสียงหาย เพราะมีควบคู่กับสังคมไทยมานานแล้ว ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลของไทยนั้นจึงเป็นเรื่องไสยศาสตร์และพุทธศาสตร์ในขณะเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคลว่าจะมีความเชื่อในวัตถุมงคลอย่างไรถ้าเชื่อในทำนองเป็นของมีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นของพลัง เช่น แคล้วคลาด ปลอดภัยหรือช่วยให้ความเจริญก้าวหน้าในกิจการหน้าที่การงาน เป็นต้น ก็เป็นไสยศาสตร์แต่ถ้าเชื่อว่าเป็นที่ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่แทนพระพุทธเจ้า เป็นสิ่งเตือนสติให้กระทำแต่ความดีก็เป็นพุทธศาสตร์ ซึ่งสาเหตุที่สำคัญ

ทำให้วัดอุ้มงมคลมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยในปัจจุบันนั้น (บุญเรือง อินทวัฒน์, 2527) พระพุทธรูปถือกันว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตรายนานาประการ เป็นมหานิยมคุ้มกันให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งให้ประสบโชคลาภความสำเร็จในกิจการทั้งมวล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้มั่นคงอยู่ในสัจธรรมของพระพุทธศาสนาและประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมจรรยาเป็นนิมิต ดังนั้น พระพุทธรูปจึงเป็นศูนย์รวมทั้งด้านการบูชา เป็นทั้งประติมากรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนคนไทยทั่วไปและการสร้างพระพุทธรูปนั้น ได้สร้างขึ้นโดยใช้วัสดุหลายชนิดสร้างขึ้น มีทั้งขนาดเล็ก จนถึงใหญ่โตสำหรับรูปขนาดเล็กที่สามารถนำติดตัวได้สะดวกสบายเยี่ยมใส่สร้อยแขวนคอหรือกลัดติดกระเป๋ไปในทุกสถานที่ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2548)

พิธีพุทธาภิเษก ถือเป็นการเผยแพร่ธรรมะอีกรูปแบบหนึ่ง การทำพิธีพุทธาภิเษกจึงเป็นสิ่งที่ชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคม นอกจากนี้ผู้เผยแพร่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิด ๆ ก็อาจพาไปนอกทางหรือผิดพลาดได้ อย่างไรก็ตามบทบาทของนักเผยแผ่ คือ “ชี้แนะแนวทาง” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540) ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงพิธีพุทธาภิเษกตามสถานที่ต่างๆ เพื่อที่จะสร้างแรงศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวพุทธ นอกจากนี้ยังสามารถที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้นิมนต์เกจิอาจารย์จากสถานที่ต่างๆ เพื่อมาทำพิธีในแต่ละครั้ง มีเครื่องบูชาพระพุทธรูปพระธรรมในการพุทธาภิเษก คือใช้เทียนหล่อด้วยขี้ผึ้งแท่นักพัน มีน้ำมันงาเป็นเครื่องบูชาพระพุทธรูปพระธรรมหนักหมื่น เป็นที่มาของคำสำหรับเครื่องบูชาพระพุทธรูปพระธรรมแบบโบราณเรียกว่า “ผึ้งพัน น้ำมันหมื่น” ตั้งแต่สมัยโบราณ กล่าวกันสืบๆ มาว่า ครูบาอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคมสายอีสานโบราณจนถึงผู้ทรงวิทยาคมทางฝั่งลาวหากจะเรียนสรรพวิทยาคมต่าง ๆ หรือจะลงประจำคาถาอาคมลงในวัดอุ้มงมคลที่สร้างขึ้นนั้น ต้องแต่งเครื่องบูชาด้วยเครื่องบูชาที่เรียกว่า ผึ้งพัน น้ำมันหมื่นเท่านั้น เมื่อแต่งเครื่องบูชาแล้วจึงเริ่มทำพิธีพุทธาภิเษกและลงประจำคาถา ที่สำคัญต้องกระทำการในวันบุญมหาชาติเท่านั้นจึงจะได้วัดอุ้มงมคลที่ศักดิ์สิทธิ์เข้มขลังมีอาณานิคมเต็มเปี่ยมไปด้วยพุทธาณภาพ ธรรมาณภาพและสังฆาณภาพ ซึ่งการทำพิธีกรรมเช่นนี้ของอาจารย์ท่านอื่นยังไม่มีปรากฏในเรื่องนั้นความเชื่อของคนในพื้นที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งเป็นการเชื่อดั้งเดิมโดยเชื่อว่าวัดอุ้มงมคลที่ผ่านพิธีพุทธาภิเษก สามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดี ๆ ได้ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต เป็นเหตุทำให้การทำพิธีมหาพุทธาภิเษกเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีและจะทำให้สังคมสงบสุข

ความเชื่อถือเป็นสิ่งพื้นฐานของวิถีชีวิตมนุษย์ประการหนึ่ง มนุษย์ทุกชาติพันธุ์ต่างมีความเชื่อของเผ่าพันธุ์ตนเอง ที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งสากลที่พบเห็นได้ในสังคมวัฒนธรรมทุกแห่งหนทั่วโลกตลอดมาทุกยุคทุกสมัย (ยศ สันตสมบัติ, 2544) ดังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางมานุษยวิทยาในสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลกที่ยืนยันให้เห็นอย่างหนักแน่นได้ว่าไม่มีสังคมวัฒนธรรมแห่งใดที่ไม่มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติหรือไม่มีความเชื่อทางศาสนาอุปถัมภ์ในชีวิตมนุษย์นั้นมีทั้งสิ่งที่มองเห็น และมองเห็นไม่ได้ ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งเหนือ

ธรรมชาติ จึงทำให้ความเชื่อมีความจำเป็นและมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ อันเป็นผลให้ก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็มักจะต้องอาศัยความเชื่อต่างๆ ที่สืบทอดกันมาเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับอนาคต มนุษย์สงสัยและไม่แน่ใจว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง แต่เพราะอาศัยความเชื่อในรูปแห่งความหวังว่า ชีวิตก็ยังคงดำเนินต่อไปและดีขึ้นตามลำดับ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสบายใจ จึงเป็นเหตุให้ชีวิตของมนุษย์ขาดความเชื่อไม่ได้ (เดือน คำดี, 2541) ความเชื่อเป็นรากเหง้าของความสำนึกคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกอันมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรม เมื่อมนุษย์มีปัญหาในการดำรงชีวิตเช่น เกิดภัยธรรมชาติ เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ จึงคิดว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาลให้เป็นเช่นนั้นจึงควรที่มนุษย์จะทำให้อำนาจเหนือธรรมชาติพอใจ และเมื่อพ้นภัยแล้วจึงได้แสดงความกตัญญูทูลเวทด้วยการเซ่นสรวงหรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2530) นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมนั้นต้องมีความเชื่อ ความศรัทธาเป็นพื้นฐานของการกระทำพิธีกรรมจึงกลายเป็นสิ่งสมมติขึ้น เพื่อเป็นเสาหลักของจิตใจให้มีเครื่องยึดเหนี่ยว ด้วยมีองค์ประกอบของพิธีกรรมคือ บุคคลที่เข้าร่วมพิธี วัตถุสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธี เวลาในการประกอบพิธี และสถานที่ในการประกอบพิธี

ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่พิธีกรรมในความหมายที่การกระทำนั้นก่อให้เกิดสติปัญญา สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญที่ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 6 ด้าน คือ (ชาย วรรณโม, 2544) 1) คุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา 4) คุณค่าด้านจิตใจ 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยประโยชน์ทั้ง 6 ด้านดังกล่าวมาแล้วนี้ ล้วนมีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตและสังคม ซึ่งไม่สามารถขาดด้านใดด้านหนึ่งได้ ตัวอย่างเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งไม่เพียงแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลเท่านั้น แต่ยังเอื้อให้เกิดความสนิทสนมกลมเกลียวในชุมชน และมีกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจในชีวิต รวมทั้งมีการปลูกฝังทัศนคติให้เคารพต่อธรรมชาติและมีจิตสำนึกต่อชุมชนซึ่งล้วนเป็นคติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต พิธีพุทธาภิเษกหรือพิธีมหาพุทธาภิเษก เป็นพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นสัญลักษณ์เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา เป็นพิธีกรรมส่วนรวมเพื่อเป็นเครื่องเสริมศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ราชบัณฑิตยสถาน อธิบายความหมายของคำว่า “พุทธาภิเษก” ว่าเป็นชื่อพิธีในการปลุกเสกพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคล โดยมีพระเถระผู้เชี่ยวชาญในการทำสมาธิจำนวนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “คณะปรก” นั่งภาวนาส่งกระแสจิตเพ่งคุณพระรัตนตรัยเข้าสู่องค์พระหรือวัตถุมงคลนั้นๆ ส่วนคำว่าพิธีพุทธาภิเษกหรือพิธีมหาพุทธาภิเษกนั้น ต่างก็เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อพิธีดังกล่าว ส่วนมากจะนิยมใช้ในภาคกลาง คำว่า มหาพุทธาภิเษกนั้นไม่มีในพจนานุกรม แต่คำว่า มหา แปลว่า ใหญ่ หรือยิ่งใหญ่ ดังนั้นในบางพื้นที่จะเรียกพิธีนี้ว่าพิธีมหาพุทธาภิเษก คือพิธีสมโภชพระพุทธรูปหรือวัตถุมงคลที่สำคัญและยิ่งใหญ่นั่นเอง สำหรับในภาคเหนือจะใช้ชื่อเรียกพิธีนี้ว่า อบรมสมโภชพระเจ้า บวชพระเจ้า ไชตาพระเจ้า ซึ่งขึ้นกับพื้นที่นั้นๆ ว่ามีการเรียกพิธีนี้สืบทอดมาจากอดีตอย่างไร ดังนั้นจากความหมาย

ดังกล่าวเป็นความสำคัญและเป็นประโยชน์ที่เกิดแก่พุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ดก็คือได้มีโอกาสในการบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญจิตตภาวนาร่วมกัน เป็นพุทธานุสติ ธัมมานุสติ และสังฆานุสติ เป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ให้บังเกิดแก่สาธุชน ผู้ตั้งใจปฏิบัติตามกำลังแต่ละคนต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด” โดยมุ่งศึกษาประวัติพัฒนาการ คุณค่า พิธีกรรมพุทธาภิเษก การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก
2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 เจ้าคณะจังหวัด รongเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าอาวาสหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในหลักสมณกรรมฐาน และหลักวิปัสสนากรรมฐาน ในการบริหารจัดการวัด และมีพิธีพุทธาภิเษกเป็นประจำทุกปีจัดติดต่อกันมานานกว่า 10 ปี 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา จำนวน 5 คน เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางด้านวิชาการตำแหน่งผู้บริหารหน่วยงานและเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม จำนวน 3 รูป เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดงานประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นพระเถรอาจารย์ผู้มีประสบการณ์จัดงานประเพณีมากกว่า 10 ปี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านพิธีกรรม พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือและปฏิบัติตามจนเป็นแบบอย่างในชุมชน และ 4) พราหมณ์ผู้ทำพิธีกรรม จำนวน 2 คน เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน และนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับ

ปัจจุบันได้เหมาะสม เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำชาวบ้านในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง และเสริมสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) 3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation)

ผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาคุณค่าของพระธาตุพนมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ในรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อให้ผู้วิจัยทราบว่า

1. ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก ได้แก่ ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก พุทธาภิเษก มาจากคำว่า พุทธ + อภิเษก ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า พุทธ หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ส่วนคำว่า อภิเษก หมายถึง การรดน้ำ การได้บรรลุนิติภาวะโดยการทำพิธีรดน้ำ เช่น พิธีบรมราชาภิเษกในการขึ้นเสวยราชย์ของพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น พุทธาภิเษก จึงหมายความว่า การสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระพุทธรูป โดยการรดน้ำพระพุทธรูป แต่การปฏิบัติจริงในแต่ละท้องถิ่นมีพิธีกรรมมากกว่านั้นธรรมเนียมการประกอบพิธีอภิเษกนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะมีต้นเค้ามาจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งได้ประกอบพิธีราชสุยะหรือพิธีอินทราชาภิเษกแด่ผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นกษัตริย์ ซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าบุคคลธรรมดา พิธีกรรมนี้ได้ถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในประเทศอินเดีย อันเป็นต้นแบบของวัฒนธรรมส่วนหนึ่งในแถบภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมและแนวคิดเกี่ยวกับพุทธาภิเษกของพุทธศาสนิกชนเป็นพิธีกรรมในการสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่วัตถุที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนพระพุทธรูปหรือสิ่งที่เป็นมงคลต่าง ๆ การอภิเษกในที่นี้ จึงหมายถึง การทำให้มีสถานภาพสูงขึ้นเหนือกว่าภาวะจริงของสิ่งที่ปรากฏ

2. การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์โดยใช้หลักศีล 5 คือ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นขาดจากการประพฤติดนินทา 4) มุสาวาจา เวรมณี เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) สุราเมรัยมัชฌมาทัญญูนา เวรมณี เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท และทฤษฎีจิตวิทยาลำดับความต้องการของมนุษย์ของ Maslow คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการความ

ปลอดภัย 3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง และ 5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชนคนไทยในสังคมปัจจุบันนั้น กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนไทย ก็มักจะแก้ปัญหาด้วยตัวบทกฎหมาย ข้อระเบียบกติกา หรือมาตรการต่างๆ ซึ่งแม้จะได้ผลบ้าง แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ปัญหาเชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยกับบุคคลในทุกอาชีพ จะแก้ไขได้ก็ต้องแก้จากพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นๆ ให้เป็นไปในทางที่เหมาะสมและสมควรกับบริบทในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเกิดในแต่ละสังคมอาชีพในสังคมไทย เพื่อลดปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันและช่วยส่งเสริมการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งโดยส่วนตัว และส่วนรวม รวมทั้งการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์

3. การบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ได้เริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนการทำพิธีพุทธาภิเษก อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษก และบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ได้มีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด คือ 1) คุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา ความเชื่อและความศรัทธาของบุคคลที่เข้าร่วมในพิธีพุทธาภิเษกจะก่อให้เกิดผลบุญของผู้เข้าร่วมพิธี แต่ถ้าบุคคลใดไม่มีความเชื่อและศรัทธาก็ไม่ก่อให้เกิดอานิสงส์ต่อผู้เข้าร่วมพิธี ถึงแม้ว่าจะแต่งกายแบบใดก็ตาม เมื่อใจไม่มีความเชื่อและศรัทธาอานิสงส์ย่อมไม่เกิด 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต ความเชื่อและความศรัทธาของบุคคลที่เข้าร่วมในพิธีพุทธาภิเษกจะก่อให้เกิดผลบุญของผู้เข้าร่วมพิธี แต่ถ้าบุคคลใดไม่มีความเชื่อและศรัทธาก็ไม่ก่อให้เกิดอานิสงส์ต่อผู้เข้าร่วมพิธี ถึงแม้ว่าจะแต่งกายแบบใดก็ตาม เมื่อใจไม่มีความเชื่อและศรัทธาอานิสงส์ย่อมไม่เกิด 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา อิทธิพลวัตถุมงคลต่างด้านพิธีกรรม จึงเกิดขึ้นเพราะกระแสสังคมที่มีความ ต้องการต่อพระเครื่อง พระบูชา เครื่องรางของขลังซึ่งเรียกรวมกันว่า เป็น วัตถุมงคลนั่นเอง เพื่อการ ป้องกันภัย หรือบันดาลโชคลาภแก่ครอบครัวของตน การสร้างวัตถุมงคลจึงต้องอาศัยเจ้าพิการมา กำหนดรูปแบบวัตถุมงคล และประกอบพิธีกรรมในการทำพิธีพุทธาภิเษก และต้องนิมนต์เกจิอาจารย์ มานั่งปลุกเสกตามฤกษ์ยามที่กำหนด จึงเป็นวัตถุมงคลซึ่งเชื่อกันว่า มีพุทธคุณขลังและเป็นที่ต้องการ ของผู้ที่นิยมนำไปเคารพบูชา โดยอาจจะมิเคลือบวิธีเบ็ดเตล็ดต่างๆ ของวัตถุมงคลที่ต่างแสวงหา และบูชาเป็นสิ่งที่พึงให้ความมั่นคงด้านจิตใจ โดยที่ไม่ยอมทำความเข้าใจตามหลักธรรมที่ควร จะศึกษา ปฏิบัติให้บังเกิดสุข จนกระทั่งอาจจะทำให้มองวัตถุมงคลต่าง ๆ เหล่านั้นว่า เป็นแก่นแท้ของศาสนา ผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่มีมาแต่เดิม 4) คุณค่าด้านจิตใจ อิทธิพลของวัตถุมงคลจึงต้องยังดำเนินไปควบคู่กับวิถีชีวิตของสังคมไทย ตราบ เท่าที่ สัจธรรมชีวิตของคน ยังมีความเปลี่ยนแปลง เมื่อใดที่จิตใจคนยึดมั่น ไม่สั่นคลอนในคุณพระ รัตนตรัยแล้ว ความสำคัญของวัตถุมงคลเหล่านั้นจะลดน้อยลงไปที่สุดในที่สุด 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ทั้งในด้านปัจจัย 4 และการสงเคราะห์อื่น ๆ อาทิ หลวงปู่คุณ ปรีสุทโธ เป็นเกจิอาจารย์ชื่อดังของภาคอีสานได้ปัจจัย 4 จาก

พิธีพุทธาภิเษกแล้วบริจาคให้กับวัดหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การสร้างโรงพยาบาล การจัดการรถกู้ชีพ เป็นต้น และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษกมีคุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก มีความศักดิ์สิทธิ์จริงซึ่งเกิดจากศรัทธาและความเชื่อของพุทธศาสนิกชนว่า ถ้านำวัตถุมงคลหรือปัจจัยชนได้ร่วมพิธีพุทธาภิเษกหลายครั้งเท่าไรยิ่งจะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงนิยมจัดให้มีพิธีพุทธาภิเษกขึ้นในวัดวาอารามใกล้บ้านที่ตนอาศัยอยู่และไปร่วมพิธีพุทธาภิเษกตามวัดหรือสถานที่อื่นใดที่ตนเองสามารถไปร่วมพิธีได้ แต่การไปแต่ละครั้งมักจะชวนญาติธรรมไปร่วมพิธีมากบ้างน้อยบ้างตามกำลังศรัทธา โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์คือศีล 5 คือ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุ มิจฉาราวา เวรมณี เว้นขาดจากการประพฤติดิในกาม 4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) สุรา เมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัย และหลักทฤษฎีจิตวิทยาลำดับความต้องการของมนุษย์ของ Maslo คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการความปลอดภัย 3) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง และ 5) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง เป็นคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผล เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า การทำพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์) (2555) ได้วิจัยเรื่อง “บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน” รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันมีความแตกต่างจากคนไทยในอดีตเนื่องจากปัจจัยหลายอย่างเช่นเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อให้เท่าทันกับโลกาภิวัตน์ที่เคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้สร้างความเจริญให้กับคนไทยในด้านวัตถุอย่างต่อเนื่อง แต่กลับสร้างความเสื่อมถอยทางด้านจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเชิงจริยธรรมมากมายในการดำเนินชีวิตของคนไทย สังคมปัจจุบันในทุกกลุ่มอาชีพและหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นคือ 1) พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น ได้แก่ หลักเบญจศีล และเบญจธรรม 2) พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง ได้แก่ ศีล 8 และกุศลกรรมบถ 10 ประการและ 3) พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงได้แก่มรรคมงคล 8 ส่วนการบูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยสังคมปัจจุบันสามารถทำได้โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับต้นมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลทั่วไปได้แก่นิสิต-นักศึกษา, ครู-อาจารย์, ข้าราชการ, นักธุรกิจและนักการเมืองนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับกลางมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้ปฏิบัติ

ธรรมได้แก่แม่ชีและอุบาสกอุบาสิกาและนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มบรรพชิตได้แก่พระภิกษุและสามเณร

นอกจากนี้ อัจฉราวรรณ กันจันะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้เกษียณอายุราชการผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ เบญจศีล ความสันโดษ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 โลภธรรม 8 และไตรลักษณ์ กอปรด้วยผลการวิจัยของ อุทัย กมลศิลป์ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต พบว่า พุทธปรัชญามีทัศนะว่าเจตนาเป็นมโนกรรม เกณฑ์ตัดสินความดีอาศัยหลักศีล 5 และหลักกรรม พุทธจริยศาสตร์เป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบและความสงบสุขของสังคม โทษประหารชีวิตถือเป็นโทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อบังคับให้ผู้นักโทษเป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษอาชญากรรมแก่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตายเป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด สำหรับวิธีการประหารชีวิตมีความแตกต่างกันออกไปตามยุค 2) สภาพปัญหาการลงโทษประหารชีวิต พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการใช้การลงโทษประหารชีวิตมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโทษประหารชีวิตเป็นการวางโทษทางกฎหมายบ้านเมือง สวนบทลงโทษสำหรับภิกษุผู้กระทำความผิดในพระพุทธศาสนาเรียกว่า พระพุทธบัญญัติหรือพระวินัย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งไว้เป็นพุทธอาณัติ มีบทลงโทษตามฐานของความผิด เริ่มตั้งแต่เบาไปจนถึงหนักที่สุดคือการพ้นจากความเป็นพระภิกษุ และ 3) วิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต พบว่า หลักการของศีล 5 เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งไว้เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนการลงโทษประหารชีวิตนั้น พระพุทธศาสนามีทฤษฎีที่ว่าเมื่อบุคคลได้กระทำการละเมิดกฎหมายบ้านเมืองร้ายแรงควรได้รับการพิจารณาโทษตามประมวลกฎหมายนั้นๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักกรรมในพระพุทธศาสนา โทษประหารชีวิตเมื่อเทียบกับหลักกรรมแล้วจัดเป็นกรรมกรรมฝ่าย อุกุศล ดังนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องควรใช้หลักเมตตาธรรม คือ เมตตาทายกรรม เมตตาวิกรรม เมตตาโมกกรรม ต่อบุคคลที่ได้รับโทษประหารชีวิต

นอกจากนี้ สีสาคู ถนอมรัก (2551) ได้ศึกษา “ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษกกรณีศึกษาบ้านแคนดง ตำบลสระบัว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนดง เป็นพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้าน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ ภูตผี ปีศาจ เทวดา ซึ่งการประกอบพิธีกรรมพุทธาภิเษก ในแต่ละขั้นตอนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับการดำเนินพิธีกรรมที่เป็นไปตามความเชื่ออย่างเคร่งครัด เช่น ความเชื่อในฤกษ์ยาม เวลา ที่ต้องปฏิบัติตามฤกษ์ยามและเวลาที่กำหนด เครื่องบวงสรวงบูชา และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องจัดเตรียมให้พร้อมครบถ้วนสมบูรณ์ เห็นได้ว่าความเชื่อเป็นปัจจัยที่กำหนดขั้นตอนของพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน เช่นความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามจำกำหนดขั้นตอนในการจุดเทียนชัย การบวงสรวงบูชา หรือกำหนดเวลาที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จก่อน 24.00 เป็นต้น ในปัจจุบันแม้ว่า

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของชาวบ้านแคนทะเลมากขึ้น แต่พิธีกรรมพุทธาภิเษกยังมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านแคนทะเลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนทะเลเกิดจากความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจาก ความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิม โดยเชื่อว่าวัตถุมงคลที่ผ่านพิธีกรรมพุทธาภิเษกสามารถดลบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีๆ ได้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต

กล่าวได้ว่าอิทธิพลของความเชื่อในพิธีกรรมพุทธาภิเษกของชาวบ้านแคนทะเลมีอิทธิพลด้านจิตใจ การสร้างอุปนิสัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นระเบียบของสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ทาง สังคมของชาวบ้านเป็นไปด้วยความสงบสุข แม้ว่าความเชื่อในพิธีกรรมพุทธาภิเษกที่บ้านแคนทะเลจะไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยทางวิทยาศาสตร์ แต่ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธาภิเษกยังคงอยู่ในสังคมของชาวบ้านแคนทะเลไม่เสื่อมคลายลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ความเชื่อเป็นสิ่งที่มามีบทบาทสำคัญต่อเจตคติของบุคคลและเป็นตัวกำหนดแนวทางหรือรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลได้ซึ่งพิธีกรรมพุทธาภิเษกเป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ที่ยังคงมีอยู่ในจิตใจ ดังนั้นพิธีกรรมพุทธาภิเษกจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีและจะทำให้สังคมสงบสุข

แนวทางในการอนุรักษ์พิธีกรรม พุทธาภิเษกมีแนวทาง ดังนี้ 1) จัดทำเป็นประเพณีประจำปีในท้องถิ่น เพื่อให้มีการสืบทอดต่อคนรุ่นต่อไป 2) ทำการศึกษาพิธีกรรมพุทธาภิเษกในท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และรวบรวมและนำมาปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นทำเป็นเอกสารเผยแพร่แจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านและประชาชนทั่วไป รวมถึงองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการประกอบพิธีกรรมที่ถูกต้อง และ 3) ส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้และเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมพุทธาภิเษกที่มีต่อสังคมส่วนรวม จากผลดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรอนุรักษ์พิธีกรรมพุทธาภิเษกไว้ให้อยู่คู่กับสังคมสืบไป

องค์ความรู้ใหม่

บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการนำหลักธรรมศีล 5 คือ 1) เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) เว้นขาดจากการประพฤตินิโคต 4) เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือทำให้ทราบบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบันและก่อให้เกิดคุณค่าอิทธิพลจากพิธีพุทธาภิเษกส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด โดยสามารถสรุปเป็น “VAW MODEL” โดยมีที่มาดังนี้

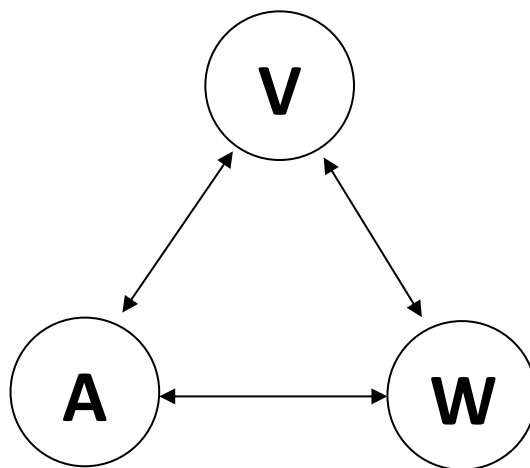
1. V = Value คือ คุณค่า เกิดจากพิธีพุทธาภิเษกมี 6 ประการ ดังนี้ 1) คุณค่าด้านความเชื่อ ความศรัทธา 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา 4) คุณค่าด้านจิตใจ 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก

2. A = Ascendent คือ อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด

3. W = Way of life คือ การดำเนินชีวิตของปัจเจกชน สังคม ชุมชน สาธารณชนมีความสงบร่มเย็น มีระเบียบวินัย ส่งผลให้การใช้ชีวิต การมีชีวิต การดำเนินชีวิต วิถีชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดดีขึ้น อันเป็นอิทธิพลมาจากการทำพิธีพุทธาภิเษก

ดังนั้น การบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด จึงเป็นไปตามหลัก VAW การสร้างเป้าหมายชีวิต การมีเป้าหมายย่อมเป็นเข็มทิศ เป็นเส้นทาง ส่งสู่ความงดงามให้ชีวิตในยุคปัจจุบัน

ซึ่งรูปแบบบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อการเสนอองค์ความรู้ใหม่เป็นเป็นไปตามรูปแบบในบริบทปัจจุบัน คือ “VAW” MODEL ดังแผนภูมิภาพข้างล่างนี้



ภาพที่ 1 รูปแบบบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก “VAW” MODEL

สรุป

สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) ประวัติพัฒนาการและคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกเป็นแนวคิดและระบบความเชื่อที่นำไปสู่พิธีกรรม คือ ความเชื่อด้านศาสนาพุทธ พราหมณ์และผี เพื่อต้องการให้คนยึดมั่นในพระรัตนตรัย เสริมจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ ละมิจฉาภิธานหรือเป็นสัมมาทิฐินั่นเอง 2) การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชน ลดปัญหาการขาดคุณธรรม เสริมสร้างจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) การบูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นคุณค่าด้านความเชื่อ ความศรัทธา คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และคุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์คือศีล 5 และหลักทฤษฎีจิตวิทยาของ Maslow มาใช้ 4) ผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่เป็นโมเดลคือ “VAW MODEL” กล่าวคือ V = Value คือ คุณค่า เกิดจากพิธีพุทธาภิเษก, A = Ascendent คือ อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์, W = Way of life คือ การดำเนินชีวิตของปัจเจกชน สังคม ชุมชน สาธารณชนมีความสงบร่มเย็น มีระเบียบวินัย ส่งผลให้การดำเนินชีวิต วิถีชีวิตดีขึ้น อันเป็นอิทธิพลที่เกิดจากพิธีพุทธาภิเษก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย บำรุงการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธ จริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยพบว่า ยังมีลักษณะบางประการที่น่าสนใจในการทำวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเพื่อทำการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ค้นพบรูปแบบ คือ ส่วนที่ 1 หลักพุทธธรรมจริยศาสตร์หลักศีล 5 คือ 1) เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2) เว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3) เว้นขาดจากการประพฤติดมในกาม 4) เว้นขาดจากการพูดเท็จ และ 5) เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา ส่วนที่ 2 ทฤษฎีจิตวิทยาของ Maslow คือความต้องการ 1) ทางด้านร่างกาย 2) ความปลอดภัย 3) ความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ได้รับความนับถือยกย่อง และ 5) ที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง เกิดจากความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา และพฤติกรรมกระทำของบุคคลที่มีความประสงค์จะทำพิธีพุทธาภิเษกโดยเห็นคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษก 6 ประการดังนี้ 1) คุณค่าด้านความเชื่อความศรัทธา 2) คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต 3) คุณค่าด้านพิธีกรรมศาสนา 4) คุณค่าด้านจิตใจ 5) คุณค่าด้านการพัฒนาและสังคมสงเคราะห์ และ 6) คุณค่าด้านความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก เมื่อมนุษย์เห็นคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ก็จะส่งผลให้ปัจเจกชน สังคม ชุมชน/สาธารณชน มีความสงบ ร่มเย็น เห็นคุณค่าของชีวิต ส่งผลต่อการใช้ชีวิต การมีชีวิต และการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดดีขึ้น จึง

น่าจะได้มีการนำมาใช้ในหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อจัดทำพิธีพุทธาภิเษกให้เกิดขึ้นในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธสถาน หรือสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการทำการวิจัยในเรื่อง “บูรณาการคุณค่าของพิธีพุทธาภิเษกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้พบว่า มีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถนำมาทำการวิจัยได้ ดังนี้

- 1) เรื่อง “รูปแบบพิธีพุทธาภิเษกตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท”
- 2) เรื่อง “บูรณาการคุณค่าคติความเชื่อตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีกรรมพุทธาภิเษก”

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). คติชาวบ้านอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เดือน คำดี. (2541). ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเรือง อินทวันต์. (2527). พระพุทธมณฑลและคุณค่าทางจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สมาคมศิษย์เก่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเทือง คลายสุบรรณ. (2531). วัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร: สายส่งศึกษา.
- พระชาย วรรณโม. (2544). ฉลาดทำบุญ. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2548). วิสัยทัศน์กว้างไกล ศูนย์วิจัยกสิกรไทยบริการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด.
- นริศ ปัญญาบุตร. (2553). แนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาวัดถมุงคลจังหวัดมุกดาหาร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคูณ (ชัยนันท สืบกระพันธ์). (2555). บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระมหาพุทธการ ปณฺญาสิริ (สัจรัตนพงศ์). (2547). ศึกษาศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สีธาดู ถนอมรัก. (2551). ความเชื่อและพิธีกรรมในพิธีพุทธาภิเษก กรณีศึกษาบ้านแคนดง ตำบลสระบัว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2529). ความเชื่อของคนภาคใต้ ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- อัครวารารณ กันจันะ. (2562). พุทธบูรณาการในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้เกษียณอายุราชการ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุทัย กมลศิลป์. (2561). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.